ROMANUL *AGONIA*, DE ION GHEȚIE: CUM DISPARE O LUME FĂRĂ DUMNEZEU

MIOARA DRAGOMIR
Institutul de Filologie Română „A. Philippide", Iași
mioaradragomir_2006@yahoo.com

Résumé: L' écrivain construit sur le thème de la Seconde Guerre mondiale une situation-limite d'une communauté de huit personnes choisies dans une caserne pour être envoyées à un observatoire, dans les montagnes. Ayant tous de mauvais antécédents, ces gens se trouvent tout de même, soudain, dans la possibilité de commencer une nouvelle vie qui pourrait se dérouler comme «dans le sein d' Abraham» ou bien, comme dans une fin annoncée par «la septième trompette» apocalyptique. Présence partout à la fois, qui assume le monde créé tout comme le message du roman par une expression au pluriel de la première personne, conscience qui dévoile les problèmes de chacun des huit individus et de leur communauté, le narrateur montre comment, sans la foi en Dieu et sans l'espoir, tout en refusant le sens de la vie et sans un idéal lumineux, qui aurait unit la communauté, chacun glisse de son propre choix, sur la voie de la damnation, dans une *agonie* de la communauté entière et de chaque personne en particulier, dans un paradigme négatif. C'est le signal et le message de l'auteur pour l'humanité, surtout dans des situations extrêmement difficiles comme les conflagrations mondiales.
Mots clés: destin individuel, collectivité, libre arbitre, paradigme négatif.

Diferit ca structură şi compoziţie de *Încotro*, *Pomul vieţii* şi *Antichrist*, a căror acţiune se concentrează, ca în orice bildungsroman, în jurul personajului principal, dar şi de trilogia *Sub călcâiul vremii* (*Taina cea mare*, *Fructul oprit*, *Nodul gordian*) şi de *Biruitorii*, romane de tip autobiografic, ultimul cu o tentă de saga, romanul *Agonia* are o structură specială sub mai multe aspecte. Mesajul este construit pe tema celui de-al doilea război mondial, prezentă secvenţial în literatura lui Ion Gheţie şi în alte conexiuni decât în *Agonia*, unde constituie fondul acţiunii, ce se petrece undeva în munţii României.

Agonia începe cu un prolog scurt de două pagini, fără titlu, care conţine ceva din indicaţiile scenice ale unei piese de teatru prin faptul că descrie, în elementele principale, cadrul acţiunii. O parte dintre acestea constă în detalii ale unui spaţiu mai larg, din natură, ca în acest fragment:

BDD-A19630 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:43 UTC)

„N-a mai rămas nimic din drama consumată câteva minute mai devreme, decât cele trei trupuri neînsufleţite, căzute în tot atâtea locuri ale poienii. Dar iarba înaltă, în care coasa n-a intrat demult, şi pânza vânătă-cenuşie a înserării le ascund privirii. Ramurile de cetină, lujerele subţiri au încremenit, neputincioase să amintească oricât de puţin, oricât de şters" (p. 5).

O altă parte din detaliile cadrului, cum vom vedea, sunt dintr-un spaţiu închis, o cabană de munte. Acest preambul epic[1] este structurat ca o scurtă schiţă ce introduce un roman şi ale cărei pagini poartă semnul unei puternice autenticităţi, ca întreg romanul. Naraţia este concepută astfel încât transmite impresia că totul tocmai s-a petrecut, de la urciorul răsturnat lângă pompă, care „îşi varsă picătură de picătură apa rămasă într-însul" (p. 5), la acţiunea care s-a încheiat „adineaori" (p. 5). Scenele sunt descrise succint şi gradat, până la punctul culminant al acţiunii:

„Nimic nu-ţi spune, când urci potecile pietroase, că paşii tăi se adaugă urmelor nevăzute ale altor paşi care au trecut mai înainte pe acolo. De sus, din capătul celor două cărări ce suie grăbite din ambele părţi spre culme, îţi răsare în faţă cabana, încă trainică, unde au trăit, vreme de şase luni, opt oameni [...]. Lângă cabană, în dosul unor tufe de merişor, crescute la întâmplare, pământul se surpă dintr-odată în albia stâncoasă a unei râpi. Acolo s-au repezit adineaori unul asupra celuilalt doi bărbaţi, orbiţi de spaimă şi de ură. S-au încleştat în braţe, şi-au căutat gâtlejurile, rostogolindu-se în hăţişul gardului viu. Şi-au însângerat feţele, şi-au sfâşiat veşmintele, s-au zbătut cu înverşunare, înainte de a se rostogoli pe panta iute a prăpastiei. Ce îndărătnic au fremătat joardele tufelor, cum au trosnit vreascurile mărunte măcinate sub tălpi, ce sec şi depărtat a sunat din adânc bufnetul celor două trupuri! Acum toate acestea s-au petrecut, iar frunzele de merişor abia se mai mişcă, ca o părere" (p. 5-6).

Şi dintre „urmele" recente din spaţiul închis, al cabanei, o serie de elemente contribuie la crearea impresiei de autenticitate: pe un pat „perna mai păstrează rotunjimea unui cap şi-o boare de căldură omenească" (p. 6), iar în sufragerie „lângă una din farfurii, un codru de pâine neagră, uscată, cu miros de mucegai, în care se desluşeşte muşcătura unor dinţi. Mai încolo, o ţigară răsucită cu meşteşug; dunga de scuipat, încă lucioasă, n-a apucat să se zvânte" (p. 6). Deznodământul acţiunii îl constituie „urmele" cele mai concrete, cele trei trupuri însângerate, prăbuşite. Şi, pentru că „morţii n-au vorbit niciodată" (p. 6), un mesaj al deznodământului este exprimat în finalul preambulului, care anunţă o catastrofă mult mai mare şi inevitabilă:

[1] De la doamna Mirela Teodorescu, cercetător la Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", soţia lingvistului şi scriitorului Ion Gheţie, am aflat că acest prolog fusese conceput să fie repetat şi la sfîrşit dar, din motive necunoscute, la editură a fost scos din roman. Reluarea, ca un epilog, credem că fusese gândită pentru a conferi circularitate romanului sub aspectul formei, iar în privinţa conţinutului, pentru a transmite mesajul că totul este sau poate fi repetabil.

BDD-A19630 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:43 UTC)

„Ai crede că totul a adormit, dacă de jos, din vale, de pe ambele versante ale muntelui, nu s-ar desluşi cadenţa tot mai puternică a sutelor şi a miilor de cizme şi bocanci, care izbesc coastele presărate cu brazi şi molizi, ameninţând să surpe şi să prăpădească din temelii întreg pământul" (p. 6).

Romanul este structurat astfel încât toţi cei opt oameni, şapte soldaţi şi plutonierul care-i conduce, sunt personaje principale, fiecare cu structura sa, reprezentând un anumit prototip, şi împreună formează o comunitate. În condiţiile în care trupele adunate la cazarma din oraş – care nu întâmplător se cheamă Cetate –, se pregătesc pentru a merge pe front, cei opt sunt selectaţi de maiorul regimentului şi trimişi la un observator de pe munte, să păzească împrejurimile dinspre partea maghiară. Dacă la apelul intempestiv de la cazarmă sar toţi din pat „cu moartea în suflet" (p. 14), crezând că vor fi trimişi în linia întâi, când au certitudinea – după momente de tensiune şi neîncredere, pentru că era şi 1 aprilie, „ziua farselor" (p. 14) – că vor sta timp de şase luni în munte, la Cota 800, fiecare îşi vede scăparea pe moment şi într-un fel aproape de egoism, pe care îl exprimă Toderaş I. Remus, în civilie jocheu:

„– Ei, şase luni suntem la căldurică, sub aripă de cloţă, vorba plutonierului. Noi să trăim, că alţii mor cu droaia!
– Şi după aceea?
Întrebarea lui Nedelcu căzu ca o găleată de apă rece asupra capetelor noastre înfierbântate, dezmeticindu-ne.
– Om vedea atunci, răspunse Dascălu cu înţelepciune. Să ajungem noi sănătoşi la 1 octombrie" (p. 21).

Condiţiile sunt de „pension", cum aveau să spună ei înşişi; cabana este un fost hotel, construit acolo pentru „lumea bună", „în stilul unui *chalet* elveţian" şi preluat la începutul războiului de armată (p. 32). Cu toate acestea, starea celor opt este una de continuă neliniște, care creşte odată cu trecerea timpului. Diferiţi între ei sub toate aspectele – constituţie fizică, vârstă, ocupaţii, temperament, aspect fizic (p. 55), precum şi prin nume, mai puţin obişnuite (p. 56) –, după cum aflăm din descrierea naratorului şi din dialoguri, toţi au ceva în comun: observaţii grave în fişele militare. Intuind starea interioară a tuturor şi importanţa ideii de comunitate, Tufaru N. Paul, cel mai instruit dintre ei, fost student la medicină, exmatriculat, vede destinul întregului grup într-un fel fatalist, dar care implică, totuşi, şi ideea de solidaritate, după cum reiese ulterior din atitudinea şi faptele sale. El face cunoscută concepţia lui şi celorlalţi: „Din clipa când domnul plutonier ne-a strigat numele în curtea cazărmii, soarta noastră e însemnată cu aceeaşi pecete. Acelaşi ştreang ne leagă pe unul de altul şi ne ţine la un loc. Vom trăi sau vom muri împreună. Toţi" (p. 126). La întrebarea pe care nimeni nu o enunţă, dar care „frigea buzele" tuturor (p. 42 şi 51, 67, 121), inducând tot mai mult neliniște şi teamă, tot el răspunde: „După părerea mea, am fost aleşi pe sprânceană şi aduşi aici pentru ceea ce am săvârşit la un moment dat. Căci fiecare dintre noi are ceva pe conştiinţă" (p. 125). Ce ascunde fiecare este sugerat pe parcurs, dar aflăm şi explicit, în special din capitolele cu titlu sugestiv, *Spovedanii I* şi *II*: provocarea morţii femeii iubite printr-o

BDD-A19630 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:43 UTC)

intervenţie chirurgicală greşită, aventuri cu nevasta unui maior, bănuială de neexecutare de ordin, moartea unui grup de nouă ostaşi, suspiciune de atentat la siguranţa statului, trafic de valută şi bijuterii, neprezentare la înrolare.

Pe lângă acest plan, al faptelor, este creat şi unul psihologic, de prototipuri, cu felul de a fi al fiecăruia, prezentat după cum vede viaţa şi concepe să o trăiască, şi raportat, desigur, la situaţia în care se află la acel moment. Plutonierul Dordea Gh. Mihai trăieşte o mare parte din perioada petrecută împreună executând totul ca pe un ordin militar:

> „Ce noimă are să te întrebi mereu de ce? Întrebări sunt destule: de ce facem război, de ce trăim, de ce răsare soarele, de ce ne creşte barba şi încă o mie. Eu sunt un ostaş, execut un ordin. Armata m-a pus la Cota 800. Aici stau până-mi vine ordinul să plec: în Cetate, pe front sau aiurea. E mai bine aşa!" (p. 123).

Pentru Şerbănică V. Constantin, care înainte de înrolare făcuse, după cum spune, de toate („conţopist, pedagog la şcoala de ucenici, uşier, barman, agent teatral, misit de case, agent fiscal [...], negustor de biciclete" (p. 60), un veleitar fără principii, gata să-şi schimbe atitudinea în funcţie de regimul care este la putere, numai ca să-i meargă bine, „trăieşti, petreci, alergi după o pâine, faci la copii, fără să te gândeşti că e zadarnic, măcar că adevărul ăsta îl ştii de când te-ai născut. Şi iată că într-o bună zi, când te aştepţi mai puţin, apare în spatele tău moartea şi-ţi trage un glonte în ceafă" (p. 122-123). Chiar dacă nu-i este deloc confortabil, mai-marele peste toţi, maiorul Verdeş, cel care îi trimite ca grup de gardă în vârful muntelui, are sentimentul responsabilităţii în privinţa destinului lor, în momentul când trebuie să-i selecteze, în funcţie de observaţiile negative din fişa fiecăruia:

> „Ştia foarte bine că nu ţine în mâini nişte petice de carton cu diverse date, întâmplări, aprecieri, ci soarta sau poate chiar viaţa unor oameni, iar faptul acesta îl sâcâia. Dar, în definitiv, el se mărginea să execute un ordin. Şi-apoi, cu toţii ţinem în mâini vieţile unor indivizi şi suntem ţinuţi, la rândul nostru, de alte mâini. Ăsta e jocul" (p. 10).

Iniţial toţi se bucură de această situaţie şi o interpretează ca pe o scăpare din greul războiului şi mai ales de la moarte, iar convieţuirea este relativ bună. Se organizează după regulamentul militar, primenesc cabana şi curtea după cei care au fost înaintea lor, iar faptul că aceştia au plecat teferi, deşi suspect de grăbiţi, îi încurajează să spere într-un destin bun şi între ei se creează oarecare afinităţi. Cu timpul, însă, lucrurile se degradează, starea lor interioară cade înspre suspiciuni şi griji din ce în ce mai accentuate, marcate de lipsa de speranţă, legate de cauza care i-a adus acolo, de finalitatea situaţiei, de înaintarea războiului înspre regiunile în care unii îşi au familiile, de situaţia generală din ţară, odată cu intrarea trupelor ruseşti şi, peste toate, se instaurează în suflete, din ce în ce, însingurarea: „Nu pricepeam pe atunci că ne duceam în cancelaria postului nu ca să ne trecem vremea, ci pentru că, undeva în adâncul sufletului, începea să ne roadă, cu dinţii lui mărunţi, viermele singurătăţii" (p. 48-49). Asemenea observaţii anticipatoare şi sugestive sunt mai multe: „Nu ştiam pe atunci că o fiinţă ciudată, jumătate bărbat, jumătate femeie, ori nici bărbat, nici femeie, ci iasmă nevăzută, adulmecă prin împrejurimi, cu ochii

BDD-A19630 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:43 UTC)

asupra cabanei, pregătindu-se să-şi înfigă ghearele ascuţite în inimile noastre" (p. 54-55). Evoluţia stărilor negative până la deznodământ, influenţate şi de faptul că ploaia îi determină să petreacă o săptămână în cabană, între ei, este descrisă cu multă expresivitate şi printr-o bună analiză psihologică, îndeosebi în capitolul *Urâtul*:

> „Nici unul dintre noi n-ar fi putut spune când am simţit pentru întâia oară că ne împresoară urâtul. El ne dădea târcoale mai de mult, încă din ziua venirii la pension, urmărindu-ne cu ochii scăpărători de fiară ascunsă la pândă, în aşteptarea momentului prielnic. Când ne-am dat seama, era cuibărit în sufletele noastre prea adânc, pentru ca noi singuri să-l putem smulge de acolo, aşa cum smulgi buruienile otrăvite ori ţepii înfipţi în carne. Era un urât căruia greu îi găseai numele adevărat, într-atâta de schimbător şi de mincinos se înfăţişa câteodată, un urât amestecat cu o undă de lehamite, de scârbă faţă de orice, faţă de oricine. Iar lehamitea asta avea să se schimbe într-o nepăsare crescândă pentru tot ce era în jurul nostru şi, în cele din urmă, pentru înseşi vieţile noastre" (p. 81; vezi şi p. 84, 85, 89, 90).

De asemenea, evoluţia relaţiilor dintre ei este anticipată prin diferite observaţii, într-o modalitate care creează suspans, în special în capitolele *Întâmplări I* şi *II*.

În paralel, foarte discret şi mai mult sugerat, scriitorul construieşte şi un alt plan, al felului în care fiecare concepe viaţa în raport cu Dumnezeu. De la început, în dialog cu plutonierul Dordea, sub comanda căruia intră cei şapte soldaţi, maiorul Verdeş invocă autorităţile pământeşti, dar nu întâmplător începe cu cea divină: „Pronia cerească, domnul colonel şi cu mine, fiecare în parte şi toţi împreună, am hotărât ca în loc de front să-i expediem la Cota 800. Dumneata vei prelua comanda postului de observaţie" (p. 11). Nu acelaşi sens îl dă cuvintelor şi plutonierul – a cărui primă reacţie în împrejurările grele sunt înjurăturile de cele sfinte – când se referă la oraşul sacru, pe care îl introduce în context mai degrabă peiorativ, într-o formă alunecând spre jargon: „Nu ştiu ce rude veţi fi având pe la Ierusalim, băieţi [...], dar ştiu că v-aţi învârtit! În loc de front, staţi la adăpost, uitaţi de necazuri. Cine ştie cât veţi fi plătit ălor mari, voi sau ai voştri, de v-au scos din belea. Ce zici, Şerbănică?" (p. 24). Răspunsul celui întrebat este dat fără teamă, într-o variantă de umor cu tente sarcastice, dar care rămâne în acelaşi registru ca şi întrebarea: „Aşa e, dom' plutonier, a încuviinţat, senin, acesta. Tata a plătit, bani peşin, o sută de mii, başca plocoanele. Nu-mi pare rău, că are de unde. Că la noi acasă la retirată, în cui, stau nu petice de ziar, ci hârtii de o mie!" (p. 24). De fapt fiecare se întreabă cum de a ajuns acolo, în vârful muntelui. În sine, în monologurile interioare din capitolele *De vorbă cu noi înşine I* şi *II*, unii îşi spun că din noroc, alţii că i-a scăpat vreo cunoştinţă. Cel numit „omul drept", Irimie D. Marin, crede că l-au scăpat rugăciunile Măriei şi dorul ei, iar Nedelcu S. Apostol, socialist activist, vede trimiterea lui acolo ca pe o izolare de cei din mişcare, consideraţi periculoşi.

Nici unul nu are o credinţă în Dumnezeu bine înrădăcinată. Dimpotrivă, Toderaş ia în derâdere poruncile (p. 57), iar din întrebarea retorică a lui Dascălu N. Horia, cel mai autoizolat şi egoist dintre ei: „cine-şi mai bate astăzi capul cu alde astea?" (p. 51), reiese dispreţ şi ateism. Irimie, ţăran constrâns de socru să treacă la

BDD-A19630 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:43 UTC)

„legea nouă" în schimbul căsătoriei cu Măria şi a pogoanelor de pământ primite, are o frică de Dumnezeu care depăşeşte limita firească, însă vorbele lui către Neculai conţin o doză de adevăr: „Dar să nu le spui lui alde Şerbănică sau Toderaş, că ăştia râd până şi de cele sfinte" (p. 81). Ca şi Tufaru, dar gândindu-se la un aspect legat de propria-i persoană, şi el simte că răul poate veni chiar din ei înşişi:

> „– Duşmanii sunt pretutindeni, dom' plutonier, observă cu filozofie Neculai, şi în faţă, şi în spate, şi în amândouă laturile.
> – Şi în noi, înşine, adăugă Irimie, ca şi când ar fi vrut să îndrepte o greşeală" (p. 152).

Numit „omul drept" (p. 56), uneori el este îndemnat de ceilalţi să le citească din *Biblia* din care citea adesea de unul singur. Nu întâmplător pasajele biblice selectate de scriitor sunt din *Psalmi*: „Fericit bărbatul care n-a umblat în sfatul necredincioşilor...." (p. 50-51) şi din *Apocalipsă*. Dacă prima parte a romanului, dominată de bucuria scăpării de front şi de ideea că locul în care ajung pare unul primitor, este intitulată *Ca-n sânul lui Avram*, sugestiv pentru felul cum resimt la început situaţia (p. 20) şi cum se exprimă Irimie în primele zile (p. 46), tot sugestiv pentru evoluţia lucrurilor, în care totul se degradează, culminând cu pătrunderea trupelor ruseşti în Cetate şi distrugerea oraşului, partea a doua este intitulată *A şaptea trâmbiţă*. Comunitatea celor opt oameni dispare treptat, în diferite împrejurări, şi în acelaşi timp prin autodistrugere. Socialistul Nedelcu, divulgat de unul din camarazi „din teamă, constrâns de alţii sau pentru arginţii lui Iuda" (p. 106), cum spune Şerbănică, este arestat şi executat în cazarmă. Lui Irimie, „omul drept", cum bagă de seamă Neculai M. Avacum în gândul său, se adevereşte că „Mai mult bine i-a făcut o carte de la Măria decât cetaniile din Sfânta Scriptură!" (p. 163). Atunci când află de moartea Măriei şi a copilului, Irimie se spânzură. În timpul rafalelor de mitralieră dinspre avioanele care ajung, la un moment dat, deasupra postului de observaţie, Şerbănică este împuşcat, dar, la un examen atent, Tufaru constată că adevărata cauză nu este aceasta, ci un glonte de la una din puştile lor şi aduce argumente că suspectul este Dascălu, care va fi tras asupra camaradului lor din observator. Acesta se prezintă drept călăuză pe lângă un grup de nemţi care trec pe la cabană în drumul spre graniţă, îi dă ofiţerului neamţ o sumă mare de bani pentru a primi o haină militară şi a fugi, dar în pădure este ucis şi el mişeleşte, pe la spate. După o tentativă eşuată de evadare, până la urmă Toderaş reuşeşte să ajungă în Cetate, dar acolo îşi află iubita şi casa distruse de bombardament, ca întreg oraşul; se predă şi este executat. Din cei trei rămaşi la urmă, Neculai şi Tufaru sunt împuşcaţi de ofiţerul rus care ajunge cu trupa pe munte, la Cotă, iar plutonierul Dodea, coborând pe celălalt versant, întâlneşte un ungur, se luptă cu el şi cad amândoi în prăpastia adâncă din pădure.

În drumul din început, urcând pe cărarea de munte spre locul ce le fusese destinat, Şerbănică, cel mai deschis dintre ei, care, în pofida carenţelor de caracter, are, totuşi, umor şi tendinţa de a se solidariza cu cei în greutăţi, exprimă, în stilul său, o intuiţie asupra situaţiei în care se află cu toţii: „Mă, nu se mai termină urcuşul

BDD-A19630 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:43 UTC)

ăsta? [...] Parcă am sui pe Golgota şi am purta câte o cruce în spate ca Hristos. Dom' plutonier, dacă am mai face o haltă?" (p. 19).

Nici unul nu vede adevăratul sens al vieţii, şi problemele de conştiinţă, la fiecare în alt grad, ies la iveală ca în replica lui Dascălu: „Vinovăţie, pedeapsă, ispăşire: vorbe. Probe ai?" (p. 126). La momentul dispariţiei lui Nedelcu şi a lui Irimie, Tufaru dă un răspuns care pe ceilalţi nu-i convinge, dar care conţine o intuiţie şi cauzele morţii lor: „Bolile, urâtul, ruşii sau noi înşine. Că omul nu are mai mare duşman decât pe sine însuşi" (p. 125). Vorbele sale au un sâmbure de adevăr care, din păcate, nu este luat în seamă nici chiar de el, căci consideră că în viaţa lui „totul fusese hotărât de întâmplare" (p. 228) şi, în dialogul cu plutonierul, îl denigrează pe Dumnezeu:

> „Nimeni nu va şti, afară de Cel de sus. Tu eşti credincios, Tufarule? Că voi, studenţii, aţi cam uitat drumul bisericii [...].
> – Nu prea sunt, domnule plutonier, mărturisi el. Întâmplarea e stăpâna noastră, Dumnezeul nostru. Şi chiar dacă ar exista un Dumnezeu, ceea ce e posibil, cred că îl doare în... de luptele, de speranţele şi de vieţile oamenilor. Are el alte treburi mai importante de rezolvat" (p. 229).

Irimie, „omul drept", crede că viaţa este ca un calvar şi o continuă pedeapsă: „Şi aici, ca şi oriunde în lume, tot pedepsiţi suntem pentru păcatele noastre fără de număr" (p. 29). După moartea lui, cel de care se apropiase mai mult, Neculai, mai domol decât ceilalţi, nici ateu, dar nici prea credincios, gândindu-se că mai multă atenţie din partea lor l-ar fi salvat şi pe Irimie de păcatul ce-l făcuse, nu vede nici el sensul vieţii, ci numai finalitatea prin moartea fizică:

> „Ar fi trebuit să-l veghem de aproape şi, cine ştie, am fi reuşit să-l împiedicăm să-şi ridice zilele [...]. În câteva zile s-ar fi deprins cu gândul morţii Măriei şi a băiatului şi ar fi mers cu noi pe aceeaşi cale, care, ce-i drept, tot spre moarte duce, numai că mai pe ocolite şi fără să-i cunoaştem sorocul" (p. 171-172).

După ce patru dintre ei mor, Toderaş interpretează situaţia ca Tufaru, şi trimiterea lor acolo îi apare ca un sacrificiu: „Aceeaşi funie ne leagă pe toţi, degeaba încercăm să ne strecurăm printre ghearele morţii" (p. 191).

Scriitorul compune situaţia comunităţii celor opt oameni începând de la momentul în care în destinul lor se iveşte posibilitatea unei hotărâri decisive, în care drumul fiinţei lor poate urca şi ajunge „ca-n sânul lui Avram" sau poate deveni momentul „celei de-a şaptea trâmbiţe", şi urmăreşte cum acţionează liberul arbitru, voinţa omului în relaţia cu Dumnezeu. De ce dispare comunitatea celor opt oameni? Asemenea multora, ei nu sunt întru totul răi şi nici lipsiţi de sentimente umane. Dar comunitatea lor nu este unită nici printr-un ideal, nici prin credinţa în Dumnezeu care, ca şi speranţa, lipseşte fiecăruia în parte. Au numai un scop imediat, de a scăpa cu orice preţ de la moartea fizică (cu excepţia lui Irimie, care cade încă mai abisal) şi de chinurile pe care şi ei înşişi le scormonesc. În fapt, niciunul nu iubeşte cu adevărat viaţa, refuză să cunoască esenţa ei, rostul omului pe pământ şi să recunoască atotputernicia şi bunătatea divină. Speranţa, lipsită şi de

BDD-A19630 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:43 UTC)

credinţă, moare şi ea, şi lasă locul denigrării şi urii. Treptat, legat de starea lor sufletească, dintr-unul care avea şansa să le fie un purgatoriu, resimt locul ca pe o puşcărie (p. 87), iar ei dispar pe rând, până la ultimul. Mesajul romanului se referă deopotrivă la omenire, în ansamblul ei, cu deosebire atunci când se află într-o catastrofă ca cea a războaielor.

Un element special în structura romanului este naraţiunea la persoana întâi plural. În felul acesta, eul narator transmite mesajul într-un fel asumat, implicându-se. Cititorul poate avea tentativa de a descoperi scriitorul printre personaje şi, în capitolul numit *Cu lăutarii după mine*, se aşteaptă să-l descopere, dar acesta nu are cum să fie regăsit concret în niciunul. Îi simţim însă ubicuitatea în roman, o prezenţă implicată profund, o conştiinţă care dezvăluie problemele, avertizând şi arătând totodată soluţiile. În construcţia artistică şi prin mesajul transmis, scriitorul prezintă în *Agonia* o paradigmă negativă, ca şi în romanul *Antichrist*, aici referitoare la o întreagă comunitate şi la omenire, în general.

Bibliografie

Izvoare

Ion Gheţie*, Pomul vieţii,* Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1987.
Ion Gheţie*, Agonia*, Galaţi, Editura Porto-Franco, 1997.
Ion Gheţie, *Încotro,* Iaşi, Editura Institutul European, 1999.
Ion Gheţie, *Taina cea mare,* Timişoara, Editura Mirton, 2002.
Ion Gheţie, *Biruitorii,* vol. I-II, Editura Litera Internaţional, 2002.
Ion Gheţie, *Fructul oprit,* Bucureşti, Editura Universal Dalsi, 2004.
Ion Gheţie, *Nodul gordian,* Bucureşti, Editura Universal Dalsi, 2005.
Ion Gheţie, *Antichrist,* Bucureşti, Editura Litera Internaţional, 2009.

BDD-A19630 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:43 UTC)